

Федоров І.С., аспірант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України, Харків

Fedorov I.S., Postgraduate of Training and Research and Production Center of the
National Defense University of Ukraine, Kharkiv

ІМПЕРАТИВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО ПРИВАБЛИВОГО РЕГІОНУ

IMPERATIVES OF FORMATION OF THE MECHANISM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE INVESTMENT-ATTRACTIVE REGION

У науковій статті проаналізовано механізм стійкого розвитку інвестиційно привабливого регіону. Проаналізовано механізм управління інвестиційною діяльністю в економіці регіону. Висвітлено окремі проблеми регіону, що вирішуються за умови регульованого впливу держави на створення привабливого інвестиційного середовища. Визначено пріоритети і перспективи регіонального розвитку, а також пропозиції щодо вдосконалення механізму інвестиційної регіональної політики.

Ключові слова: механізм, інвестиційний механізм, інвестиційна діяльність, регіон, регіональна політика, державна та регіональна політика.

The scientific article analyzes the mechanism of sustainable development of an investment-attractive region. The mechanism of investment activity management in the region 's economy is analyzed. Some problems of the region, which are solved under the condition of regulated influence of the state on the creation of an attractive investment environment, are highlighted. Priorities and prospects of regional development are determined, as well as proposals for improving the mechanism of regional investment policy.

Keywords: *mechanism, investment mechanism, investment activity, region, regional policy, state and regional policy.*

Постановка проблеми. На даний час інвестиційна активність розглядається одним з визначальних критеріїв благополуччя регіону. Одні дослідники надають велике значення інвестиціям, безпосередньо пов'язуючи їх з вирішенням усіх загальноукраїнських і регіональних проблем, інші – менше, визнаючи існування неефективних інвестицій, але тим не менше все одно розглядаючи їх як велике благо, оскільки вони створюють інвестиційну інфраструктуру і прокладають дорогу ефективним інвестиціям. Формування привабливого інвестиційного клімату у регіоні можливе лише за умови створення такого інвестиційного механізму, який зможе поєднати соціально-економічні цілі держави та регіону з їхніми інвестиційними ресурсами – на вході, і забезпечить інвестиційний ефект – на виході. Основним завданням влади є управління цим процесом, вчасне та чітко визначення проблем і напрямів їхнього вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження інвестиційного механізму є надзвичайно вдалимими і багатограничними та відображені у працях багатьох українських та зарубіжних вчених М.І. Долішнього, А. Г. Загороднього, О.М. Ковалюка, М.І. Крупки, В.В. Пухальського, І.А. Бланка і інших. Однак у дослідженнях вчених також недостатньо відображено вплив державних та територіальних органів влади на механізм управління інвестиційною діяльністю регіону.

Постановка завдання. Метою статті є дослідити імперативи формування механізму стійкого розвитку інвестиційно привабливого регіону; обґрунтувати важливість і вплив державної та регіональної політики на розвиток регіону; охарактеризувати систему методів регулювання регіонального розвитку через забезпечення його інвестиційної привабливості.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна привабливість є системоутворюючою категорією в сукупності понять, які характеризують стан

інвестиційної сфери регіону. Слід зазначити, що в даний час не існує загальноприйнятого визначення інвестиційної привабливості. Одні дослідники використовують термін «інвестиційний клімат» як синонім інвестиційної привабливості, інші диференціюють ці поняття.

Зокрема, Б.А. Колтинюк визначає інвестиційний клімат як умови інвестування, що впливають на переваги інвестора у виборі того чи іншого об'єкта інвестування. На його думку, інвестиційна привабливість регіону - це сукупність ознак (умов, обмежень), що визначають приплив капіталу в регіон [2]. А.В. Давидова і С.В. Ільмінська вважають, що інвестиційний клімат регіону представляє собою «сформовану протягом років сукупність різних природно-географічних, соціально-економічних, екологічних умов, що визначають масштаби залучення приватних інвестицій в основний капітал регіону» [1]. Ці ж автори вводять такі визначення: інвестиційна привабливість - це сукупність різних об'єктивних ознак, засобів, можливостей і обмежень, що обумовлюють інтенсивність залучення інвестицій в основний капітал регіону.

Під інвестиційною привабливістю регіону ми розуміємо систему або поєднання різних ознак, засобів, можливостей, що обумовлюють в сукупності потенційний платоспроможний попит на інвестиції в цей регіон. Ступінь інвестиційної привабливості є визначальною умовою активної інвестиційної діяльності, а отже, і ефективного економічного розвитку території.

Залежно від часового горизонту аналізу, управління і прогнозування можуть бути виділені поточна і перспективна інвестиційна привабливість. При оцінці інвестиційної привабливості регіону враховуються два основні чинники: інвестиційна привабливість самого регіону і інвестиційна привабливість конкретних об'єктів інвестування.

При вивченні інвестиційної привабливості об'єкта інвестування аналіз зводиться в основному до базових показників ефективності інвестиційних проєктів

і програм (термін окупності, чистий дисконтований дохід, внутрішня норма рентабельності, індекс прибутковості).

Оцінюючи рівень інвестиційної привабливості регіону в цілому, можна виділити головні його складові: інвестиційний потенціал і інвестиційний ризик. Інвестиційний потенціал - характеристика, яка враховує основні макроекономічні характеристики, насиченість території факторами виробництва (природними ресурсами, робочою силою, основними фондами, інфраструктурою тощо), споживчий попит населення й інші показники. Зазвичай в сучасних розрахунках використовують такі основні інтегровані види сукупного інвестиційного потенціалу регіону: ресурсно-сировинний; виробничий; споживчий; інфраструктурний; інноваційний; трудовий; інституційний; фінансовий. Список цей може бути продовжений, тим більше що інвестиційна значимість деяких показників може змінюватися в залежності, наприклад, від етапу економічного розвитку і ін. Під інвестиційно значущими показниками розуміються ті, які безпосередньо і в найбільшій мірі (за даними кореляційного аналізу) формують інвестиційну активність регіонів в даний період.

Одні показники можуть втрачати свою роль для інвесторів, інші, навпаки, посилювати її, але, звичайно, підходи до оцінки інвестиційної привабливості повинні залишатися незмінними.

Інвестиційний ризик оцінює ймовірність втрати інвестицій і доходу від них. Стосовно до регіону в більшості випадків виділяють наступні види ризику: політичний, економічний; соціальний; кримінальний; екологічний; фінансовий; законодавчий.

Фактори зовнішнього середовища характеризують стан соціально-економічного розвитку регіону і визначають стан його інвестиційної привабливості, оскільки саме взаємодія факторів зовнішнього середовища формує інвестиційний потенціал та інвестиційні ризики в регіоні. Обсяг і темп зростання інвестицій в основний капітал служать індикаторами інвестиційної привабливості регіону.

Підвищення інвестиційної привабливості сприяє додатковому припливу капіталу, економічному підйому. Як і будь-яке складне економічне явище, інвестиційна привабливість регіону визначається необмеженим числом факторів. Всі існуючі в даний час методики лише пропонують, але практично не обґрунтовують той або інший набір факторів. Зазвичай цей набір залежить від обсягу доступної статистичної інформації. В Україні законодавством не визначена конкретна методика оцінки інвестиційної привабливості регіонів, тому останнім часом все частіше з'являються нові методики розрахунку показників інвестиційної привабливості. Вітчизняні методики зазвичай оперують 30-70 показниками, зарубіжні застосовують до 200 показників. Однак в даному випадку принцип «чим більше, тим краще» не завжди спрацьовує, тому що багато числові характеристики факторних показників взаємообумовлені, що може призвести до некоректності результатів.

В даний час найбільш поширені наступні методи оцінки інвестиційної привабливості регіонів: методика Гарвардської школи бізнесу [4]; методика журналу «Ейгошопеу»; методика Економічного департаменту Банку Австрії [5]; методика рейтингового агентства «Експерт» та ін. Найбільш поширена і широко використовується в Україні методика рейтингового агентства «Експерт». Оскільки для України характерні величезний розмір інвестиційного потенціалу і слабкий ступінь його використання, то в основу даної методики покладено облік і оцінка різних видів інвестиційних потенціалів, істотно збільшена градація ризиків. Ранг регіону за будь-яким потенціалом або ризиком визначається за значенням індексу інвестиційного потенціалу (ризик) - відносного відхилення від середньо українського рівня ризику, прийнятого за одиницю. Вага вкладу кожного показника в сукупний потенціал (ризик) оцінюється експертним шляхом.

Результатом оцінки інвестиційної привабливості регіонів є: розподіл регіонів за значеннями потенціалу і ризику, рейтинг по кожному виду потенціалу і ризику, переліки найкращих та найгірших регіонів за індикативними показниками

потенціалу і ризику. Перевага даної методики полягає в гнучкості використовуваних показників, тобто в можливості їх коректування.

Повертаючись до проблеми інвестиційного потенціалу (інвестиційної ємності території), можна сказати, що він складається як сума об'єктивних передумов для інвестицій, що залежить від наявності та різноманітності сфер та об'єктів інвестування і від їх економічного «здоров'я». Потенціал регіону - характеристика кількісна, яка враховує основні макроекономічні показники, насиченість території факторами виробництва (природними ресурсами, робочою силою, основними фондами, інфраструктурою тощо), споживчий попит населення і ін. Таким чином, вигідне економіко-географічне положення, висока забезпеченість природними ресурсами і сприятливий стан навколишнього середовища території істотно впливають на можливість залучення інвестицій. Екологічна компонента інвестиційного потенціалу території має специфічну особливість. Вона дійсно має високу значимість для інвестиційних процесів, являє собою економічне благо, але здатна різко і швидко змінюватися в гіршу сторону і вимагає тривалого часу і великих фінансових, організаційних та інших зусиль по своїй реабілітації, якщо це взагалі можливо.

Усвідомлення необхідності припливу інвестиційного капіталу як головного чинника регіонального економічного зростання [3] вже призвело до розробки регіонами інвестиційних стратегій. Однак досвід показує, що найчастіше під регіональною інвестиційною стратегією розуміється стратегія залучення валових інвестицій в регіон, причому незалежно від сфери їх спрямованості. Крім того, на регіональному рівні часто інвестиційна політика та інвестиційна стратегія використовуються як синоніми, а коли немає чіткого розуміння відмінності між категоріями, то не може бути і чіткого розуміння механізму їх реалізації.

Орієнтація на стійкий регіональний розвиток призводить до необхідності вироблення певної організації інвестиційної діяльності, такого планування інвестиційних процесів на регіональному рівні, за допомогою яких можна

реалізувати наявні в регіоні конкурентні переваги, використовувати накопичений інвестиційний потенціал, в тому числі природний капітал, таким чином, щоб досягти цілей стійкого розвитку. Вибір шляхів інвестиційного розвитку в рамках єдиного стратегічного плану розвитку регіону представляється основним завданням інвестиційного планування.

Висновки. Підводячи підсумок вищевикладеного, зазначимо, що держава повинна мати надійні інструменти та механізми, за допомогою яких вона могла би регулювати економічні процеси. Одним з таких механізмів є інвестиційний механізм, основною метою якого є забезпечення привабливого інвестиційного клімату. Активізація інвестиційної діяльності має стати одним з головних стрижнів державної регіональної політики. Надалі доцільно зосередити увагу на конкретизації програми регіону щодо підвищення його інвестиційної привабливості, а також розглянути проблему забезпечення інноваційного розвитку регіону за допомогою реалізації відповідних інвестиційних проєктів і програм.

Список використаних джерел:

1. Давыдова Л.В., Ильминская С.В. Формирование стратегии развития инвестиционного потенциала региона на основе оценки инвестиционных процессов // Региональная экономика: теория и практика. 2007. 1(40). – 401 с.
2. Колтынюк Б.А. Инвестиционные проекты. 2-е изд. СПб., 2002. – 175 с.
3. Розміщення продуктивних сил: Підручник / Під ред. В.В. Ковалевського, О.Л. Михайлюка, В.Ф. Семенова. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. – 351с. – (Вища освіта ХХІ століття).
4. Sen A. Capability and Well-being // Sen A., Nussbaum, M. (eds.): The Quality of life. Oxford: Oxford University Press, 1993, p. 30-53.
5. The pan-European environment: glimpses into uncertain future. European Environment Agency, Copenhagen, 2007.

References:

1. Давыдова Л.В., Ялмынскаиа С.В. Formation of a strategy for the development of investment potential of the region based on the assessment of investment processes [Formirovanie strategii razvitiya investitsionnogo potentsiala regiona na osnove otsenki investitsionnyih protsessov], 2007. (No. 1 (40)). – 401 p.
2. Колтыниук В.А. Investment projects [Investitsionnyie proektyi], 2002. (No. 2). – 175 p.
3. Kovalevskiy V. V., Mykhailiuk O.L., Semenova V.F. Distribution of productive forces [RozmIschennya produktivnih sil], 2003. – 351 p.
4. Sen A. Capability and Well-being // Sen A., Nussbaum, M. (eds.): The Quality of life. Oxford: Oxford University Press, 1993, p. 30-53.
5. The pan-European environment: glimpses into uncertain future. European Environment Agency, Copenhagen, 2007.